

ЩОДО СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ЗІ СВІТОВИМ БАНКОМ

В. П. Колосова , д. е. н., доцент,
 головний консультант відділу нових викликів
 центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
 стратегічних досліджень

Світовий банк є міжурядовою установою, що сприяє економічному розвитку країн-членів. Світовий банк виконує ряд взаємопов'язаних функцій - надання кредитів, консультування з питань економічної політики, стимулювання зовнішніх інвестицій і, таким чином, сприяє здійсненню ряду проектів економічного розвитку, головним чином в таких областях як сільське господарство, енергетика, промисловість, транспорт, водопостачання, освіта, демографічне планування. охорона здоров'я, зв'язок. Світовий банк також надає кредити на цілі структурної галузевої адаптації, не пов'язані з проектами.

До складу Групи Світового банку відносяться організації:

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), найперша створена в Групі організація. Сьогодні це найбільша установа, яка на ринкових засадах надає позики країнам, що розвиваються. МБРР надає позики урядам або державним чи приватним юридичним особам під гарантії уряду. Кошти для цього отримуються, головним чином, шляхом запозичення на міжнародних ринках капіталу.

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) була створена у 1956 році з

метою надання підтримки приватним підприємствам у світі, що розвивається. МФК також є головним ініціатором як місцевих, та і зарубіжних приватних інвестицій. Її кредитно-інвестиційна діяльність базується на принципі брати на себе ринковий ризик разом з приватними інвесторами. МФК не приймає гарантій уряду.

Міжнародна асоціація розвитку (МАР) була створена у 1960 році з метою забезпечення на пільгових умовах фінансування країн з низьким рівнем доходу, які не мають кредитоспроможності для отримання позик у МБРР.

Міжнародний центр розв'язання спірних питань у сфері інвестицій увійшов до Групи Світового банку у 1966 році з метою надання узгоджувальних та арбітражних послуг при вирішенні спірних питань між іноземними інвесторами і урядами країн-позичальників, що виникають безпосередньо у процесі впровадження інвестицій.

Багатостороннє агентство по гарантіях інвестицій (БАГІ) було створене у 1988 році для забезпечення страхування некомерційних інвестиційних ризиків і надання технічних послуг, які сприяють надходженням інвестицій.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку був заснований одночасно з Міжнародним валютним фондом за рішенням валютно-фінансової конференції ООН, що відбулася в липні 1944 р. у місті Бреттон-Вудс (штат Нью-Хемпшир, США), свою діяльність розпочав 25 червня 1946 рокуⁱ.

МБРР, це міждержавна інвестиційна установа, його основна функція - довгострокове кредитування. На основі угоди з ООН банк має статус спеціалізованої установи системи ООН. Мета діяльності МБРР - сприяння економічному прогресу на користь найбільш вразливих верств населення в країнах, що розвиваються, і фінансування інвестицій, які сприятимуть економічному зростанню. Статутом МБРРⁱⁱ були визначені основні принципи його роботи - надання зовнішніх позик тільки на продуктивні цілі і з урахуванням здатності погашення заборгованості в майбутньому, стимулювання економічного зростання країн-позичальників, що розвиваються. Процентна ставка, що стягується МБРР при наданні позик, пов'язана з вартістю отримання коштів

на ринках капіталу і може змінюватися кожні шість місяців. Позики МБРР, як правило, надаються на термін 15-20 років.

Відповідно до Статуту Міжнародний банк реконструкції та розвитку може гарантувати запозичення, брати в них участь або надавати позики будь-якій країні-члену, або будь-якому її політичному підрозділу, комерційному, промисловому або сільськогосподарському підприємству, які розташовані на території країни-члена при наявності наступних умов:

- у випадку, коли країна-член на території якої реалізується проект сама не виступає позичальником, то ця країна-член або центральний банк чи будь-яка подібна установа країни-члена, прийнятна для МБРР, повністю гарантує повернення основної суми позики, а також виплату відсотків та інших виплат за позикою;

- у разі впевненості МБРР, що при діючій ринковій ситуації, позичальник не може отримати позику іншим шляхом та на умовах, які на думку Банку є прийнятними;

- коли відповідний комітет, після детального вивчення наданої пропозиції щодо підготовки проекту представив письмову доповідь щодо схвалення даного проекту. Банк створює комітети, завданням яких є представлення доповідей по позиках. До складу кожного комітету входить експерт, відібраний керуючим, який представляє країну-члена, на території якої впроваджується проект, а також один або декілька технічних співробітників Банку;

- коли МБРР вирішить, що відсоткова ставка та інші платежі є прийнятними, і така ставка, платежі і строки погашення основної суми позики відповідають проекту;

- при наданні або гарантуванні запозичення МБРР приділяє увагу спроможності позичальника або гаранта у разі, якщо позичальник не є країною-членом, виконати свої обов'язки по позиці; при цьому Банк повинен діяти обачливо, як в інтересах конкретної країни-члена, на території якої впроваджується проект, так і в інтересах всіх країн-членів в цілому;

- при гарантуванні позик, що надаються іншими інвесторами, Банк отримує за свій ризик відповідну компенсацію;

- позики, що надаються або гарантуються МБРР спрямовані, за виключенням особливих випадків, на реалізацію конкретних проектів реконструкції та розвитку.

Сума зобов'язань по гарантіям, участі у наданні позик і прямим позикам, що надаються МБРР, не може бути збільшена, якщо в цього загальна сума перевищить сто відсотків суми незадіяного підписаного капіталу, резервів та прибутку МБРР.

Кредитні кошти повинні використовуватись виключно за цільовим призначенням. При цьому особлива увага приділяється Банком питанням економічного характеру та ефективності використання.

За роки співробітництва МБРР затвердив для України 58 позик загальним обсягом 12,83 млрд дол. США, з яких отримано 9,6 млрд долл США.

Ресурси МБРР використовуються для підтримки державного бюджету, здійснення інституційних та структурних реформ, підготовки та реалізації довгострокових інвестиційних проектів, які відповідають напрямкам економічного розвитку України. Інвестиції направлені на підвищення якості основних державних послуг в інтересах всього населення: водопостачання, каналізація, централізоване теплозабезпечення, поставки електроенергії, енергоефективність, дороги, соціальне забезпечення, охорона здоров'я, а також розвиток приватного сектору.

На 1 лютого 2021 року на стадії реалізації в Україні знаходяться 11 інвестиційних проектів та 1 системний проект на загальну суму 3093,04 млн дол. США, вибірка коштів позик за якими складає 1722,22 млн дол. США, що становить 55,68% загальної суми позикⁱⁱⁱ.

По Другому проекту покращення автомобільних доріг та безпеки руху (загальна сума позики становить 450 млн дол. США) вибірка коштів на початок 2021 року становила 443,97 млн дол. США (98,7%). Враховуючи, що

закриття проекту відбудеться 30.06.2021 року, очікується вибірка всіх коштів позики. По Проекту розвитку дорожньої галузі (загальна сума 337,8 млн дол. США) вибірка коштів становила 167,77 млн дол. США (49,7%). Закриття проекту передбачено 31.12.2021 року. Існує високий ризик невилірки коштів проекту.

По Проекту підвищення енергоефективності у секторі централізованого теплопостачання (сума кредиту МБРР 160 млн дол. США, сума кредиту Фонду чистих технологій 50 млн дол. США) вибірка становила відповідно 101,78 млн дол. США та 10,37 млн дол. США. Закриття проекту передбачено 30.10.2021 року. Проект вже отримувал про продовження терміном на 1 рік, всі кошти проекту вочевидь не будуть вибрані. Метою проекту є підвищення якості та надійності надання послуг комунальними підприємствами – учасниками проекту за рахунок модернізації технологічного обладнання, систем генерації і транспортування теплової енергії, впровадження сучасних механізмів її обліку, впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій для мінімізації витрат паливно-енергетичних ресурсів.

По Другому проекту розвитку міської інфраструктури (сума кредиту МБРР 277,096 млн дол. США, сума кредиту Фонду чистих технологій 50 млн дол. США) вибірка коштів на 1 лютого 2021 року відповідно становила 109,61 млн дол. США та 19,02 млн дол. США. Метою проекту є сприяння комунальним підприємствам у підвищенні якості та надійності їхніх послуг та ефективного використання енергії шляхом удосконалення інституційного потенціалу та інвестування робіт з відновлення та заміни пошкоджених систем водопостачання, водовідведення і переробки твердих відходів.

Україна та МБРР підписали додаткову Угоду про модернізацію системи соціальної підтримки. В рамках цієї Угоди Україна зможе залучити 300 млн. дол. США, 170 з яких вже надійшли до загального фонду Державного бюджету України. Гроші направлені на соціальну допомогу постраждалим від пандемії COVID-19.

Це друге додаткове фінансування проекту Модернізація системи

соціальної підтримки населення, який реалізується в Україні. Загальна сума кредиту становить 750 млн дол. США і проект направлено на покращення системи соціальної допомоги та соціальних послуг в Україні для малозабезпечених сімей. 30 квітня 2020 року було затверджене перше додаткове фінансування в обсязі 150 млн дол. США. Друге додаткове фінансування направлено на підтримку введення онлайн-реєстрації та розширення електронних/цифрових платежів. Визначається, що нова система надання послуг, що підтримується кредитом, значно підвищить стійкість українських систем соціального захисту до можливих потрясінь в майбутньому, включно з економічними кризами та стихійними лихами.

Світовий банк і Міністерство охорони здоров'я готують проект вартістю 100 млн дол. США щодо закупівлі вакцин від COVID-19 і обладнання для лікарень. Крім того, готується завершення ще одного проекту Світового банку вартістю більше 200 млн дол. США “Покращання охорони здоров'я на службі у людей”. Світовий банк разом з Міністерством охорони здоров'я реалізував реконструкцію 102 сімейних амбулаторій, з яких 91 вже ввели в експлуатацію.

Україна очікує отримати 700 млн дол. США від Світового банку у рамках позики на політику розвитку для економічного відновлення (Economic Recovery DPL). Світовий банк ухвалив рішення щодо першого траншу на суму 350 млн дол. США для України у червні минулого року. Умови надання коштів: щодо першого траншу – це staff level agreement з МВФ. А для другого траншу – прийняття пакету аграрних законів. Йдеться про два законопроекти №2194 та №2195, що дерегулюють земельні відносини та впроваджують електронні аукціони продажу землі. Це кошти системної позики і, відповідно, вони надійдуть до загального фонду Державного бюджету України.

В листопаді 2020 року Рада Виконавчих директорів Світового банку схвалила проект вартістю 100 млн дол. США, який направлений на покращення транспортного сполучення та сприяти відновленню сільського господарства на території Луганської області. Проект буде сприяти

покращенню дорожньої інфраструктури, зв'язку з ринками та послугами, підтримуватиме розвиток сільського господарства та економічне зростання в сільській місцевості.

В січні 2021 року було підписано Угоду з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) щодо входження в капітал державного “Укргазбанку”. Такі стратегічні інвестори востаннє входили в наші банки наприкінці 2015 року, коли Європейський банк реконструкції та розвитку став акціонером “Райффайзен Банку Аваль”. Держава на ділі довела задекларований намір – зменшити роль у банківському секторі. На черзі – “Ощадбанк”, якому ще багато треба зробити для такої угоди.

Міжнародна фінансова корпорація надала “Укргазбанку” 5-річну позику на 30 млн Євро з можливістю конвертувати її у частку в акціонерному капіталі фінансової установи у розмірі до 20 відсотків. Держава володіє 94,94% акцій “Укргазбанку”.

Світовий банк тісно співпрацює з Україною на постійній основі, готує нові проекти та фінансує діючі інвестиційні проекти, в тому числі проекти розвитку. І це відбувається зараз, коли Україна має програму з МВФ, але не отримує траншів МВФ. В 2020 році Україна отримала від МБРР біля 700 млн дол. США, весь кредитний портфель МБРР в Україні становить на сьогодні 3093 млн дол. США, але 44% від цієї суми ще не вибрано українською стороною і завдання, яке стоїть перед Україною – реалізовувати кредити МБРР, які є дешевими і вже доступні, та робити це в найкоротші терміни відповідно до процедур міжнародної фінансової організації. З цією метою:

- необхідне посилення ролі України в процесі ініціювання проектів МБРР;
- необхідно підготувати і розробити стратегію співпраці України з МФО;
- необхідно визначити сфери, які є пріоритетними для першочергового залучення кредитних ресурсів Світового банку в Україну;

- необхідно при роботі з проектами МБРР використовувати той досвід, який існує в роботі з проектами МФК;
- необхідне створення реєстру фахівців, які мають досвід впровадження проектів МФО та володіють процедурами міжнародних організацій щодо закупівель та вибірки коштів;
- необхідно створювати групу впровадження проекту на початку роботи нового проекту, або відразу після підписання фінансової угоди. В цьому випадку розпочнеться реалізація проекту відразу після набуття ним чинності і не буде втрачатися час на підбір консультантів та підготовчу роботу. На постійній основі необхідно проводити тренінги щодо вивчення процедур МФО серед фахівців, які впроваджують кредити цих організацій в Україні.

10 березня представники Міністерства фінансів та Світового банку провели спільний навчальний тренінг щодо підходу та методики встановлення і проведення моніторингу показників результативності за проектами економічного і соціального розвитку, для реалізації яких держава залучає кредитні кошти міжнародних фінансових організацій, а саме Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Північної екологічної фінансової корпорації (НЕФКО) та Кредитної установи для відбудови (KfW) і Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом)^{iv}.

Проведення такого семінару є дуже позитивним сигналом щодо покращення співпраці України з Міжнародними фінансовими організаціями та збільшення вибірки коштів кредитів цих організацій.

ⁱ <https://www.worldbank.org/en/about/history>

ⁱⁱ <https://www.worldbank.org/en/about/articles-of-agreement/ibrd-articles-of-agreement>

ⁱⁱⁱ <https://mof.gov.ua/uk/svitovij-bank>

^{iv} https://mof.gov.ua/uk/news/predstavniki_minfinu_ta_svitovogo_banku_proveli_onlain_trening_shchodo_monitoringu_pokaznikiv_rezultativnosti_za_mizhnarodnimi_investitsiinimi_proektami-2766